

Profilaktyka logopedyczna w przedszkolu

PROFILAKTYKA LOGOPEDYCZNA W PRZEDSZKOLU

Każdy rodzic chciałby, aby jego dziecko pięknie mówiło. To Państwo, jako pierwsi mają szansę dostrzec nieprawidłowości w mowie swoich dzieci. Nie każdy jednak wie, co powinno niepokoić, stąd kilka ważnych wskazówek, na co należy zwrócić uwagę. Czasem uświadomienie sobie najprostszyc rzeczy może być najważniejsze.

Wiek niemowlecy i ponimowlecy:

- podczas karmienia dziecka piersią czy butelką dziecko wykonuje ruchy, które w naturalny sposób usprawniają język, wargi, podniebienie i zuchwę. Uczy się także prawidłowo oddychać, czyli oddychać przez nos
- picie z kubka, jedzenie łyżeczką oraz samodzielne żucie i gryzienie pokarmów dalej usprawniają narządy artykulacyjne. Oprócz tego przyczyniają się do wykształcenia prawidłowego zgryzu i nawyku połykania. Zatem jest to niezmiernie ważne, aby dziecko jadło stałe, twarde pokarmy, a nie tylko rozdrobnione czy zmiksowane jedzenie. Podczas jedzenia twardych pokarmów dziecko uczy się prawidłowo odgryzać, żuć kęs i przetykać.
- ważne jest także wczesne zrezygnowanie z butelek i smoczków oraz jakiegokolwiek formy ssania do 2r.ż; dodatkowo zbyt długie ssanie smoczka opóźnia naukę pionizacji języka, natomiast długie ssanie kciuka także powoduje brak pionizacji języka oraz może wypychać zęby.

Wiek przedszkolny:

- **tor oddechowy** - aby móc wypowiedzieć słowo dziecko musi najpierw zaczerpnąć powietrza. Prawidłowy tor oddechowy jest zatem niezwykle ważny dla właściwej nauki mowy. Częste oczyszczanie nosa z wydzieliny (czyli po prostu umiejętnie siąkanie) ułatwi dziecku, tak ważne przy mówieniu, oddychanie przez nos, a nie przez usta. Przedłużające się stany kataralne i infekcje powodujące oddychanie przez usta mogą być przyczyną nieprawidłowej realizacji pewnych głosek oraz utrwalania się nieprawidłowego nawyku oddychania przez usta. Dziecko oddychając przez nos ogrzewa zimne powietrze, oczyszcza je w jamie nosowej, natomiast oddychając przez usta – zimne powietrze wraz z różnymi drobnoustrojami dostaje się do jamy gardłowej bezpośrednio, co może powodować różne infekcje. Jeśli infekcje z katarą pojawiają się często, warto znaleźć ich przyczynę konsultując się z lekarzem laryngologiem lub alergologiem.
- **słuch** - dobre słyszenie jest bardzo ważne dla poprawnej nauki mowy. Jakiegokolwiek wątpliwości czy dziecko słyszy poprawnie należy natychmiast skonsultować z lekarzem. Problemy ze słuchem mogą być przyczyną zaburzeń słuchu fonemowego – słuch fonemowy to zdolność precyzyjnego słyszenia i różnicowania dźwięków mowy. Każde dziecko ma obowiązkowe badanie słuchu tuż po narodzinach, jednak pamiętajmy, że późniejsze choroby np. powtarzające się zapalenia uszu czy anginy mogą uszkadzać słuch. Także przerost trzeciego migdałka może być przyczyną niedosłuchu. Uważajmy także podczas czyszczenia uszu, aby nie uszkodzić wrażliwego ucha wewnętrznego, a także nie wychodzmy z dzieckiem na zewnątrz, gdy ma ono jeszcze wodę w uszach zaraz po kąpiel. Wrażliwość słuchową należy rozwijać poprzez śpiewanie piosenek, słuchanie spokojnej muzyki i zabawy z dźwiękami. Uczmy dzieci, że hałas nie sprzyja dobrej komunikacji. Zwracajmy też uwagę na za głośno ustawiony telewizor, czy odtwarzacz CD. Sami także nie mówmy za głośno – nasz

słuch lubi ciszę.

- **sprawne narządy artykulacyjne** - aby prawidłowo wymawiać wszystkie głoski należy mieć sprawne wszystkie artykulatory. Zgryz powinien być prawidłowy – jeżeli ortodonta stwierdzi nieprawidłowości należy najpierw skorygować wady zgryzu, aby potem ćwiczyć poprawność wymawianych głosek. Podczas wypadania zębów mlecznych dzieci często zaczynają seplenić z powodu ubytków w dolnym uzębieniu, jest to tzw. seplenienie fizjologiczne i powinno samoistnie zniknąć po wyrośnięciu stałych zębów. Często u dzieci występuje zbyt krótkie wędzidełko podjęzykowe, które utrudnia pionizację języka, a tym samym głoski „sz, ż, cz, dż”

- **tempo mówienia** - nie należy do dzieci mówić za szybko. Zły nawyk szybkiej, niechlujnej wymowy w skrajnych przypadkach może prowadzić do wad wymowy. Ok. 3, 4 roku życia u dzieci występuje tzw. jąkanie fizjologiczne, kiedy dziecko chce dużo powiedzieć, a jego narządy artykulacyjne nie nadążają za jego tokiem myśli. Nie należy wtedy dziecka krytykować i strofować, ponieważ jąkanie to może się utrwalić.

- **przykład rodziców** - rodzice powinni być przykładem poprawnej wymowy dla dziecka, powinni zwracać się do dziecka bez zbędnych spieszczeń, nie powinni wyręczać dziecka i mówić za niego – wtedy dziecko nie ma motywacji do słownego porozumiewania się. Wzbogacania słownictwa oraz doskonalenia umiejętności budowania zdań dziecko uczy się podczas rozmowy, słuchania bajek, wierszyków czy wyliczanek. Rozmowa jest najważniejsza, bowiem buduje więź emocjonalną między rodzicami a dzieckiem i rozwija kontakt. Starajmy się zatem mieć czas na rozmowę z dziećmi. Mowa każdego dziecka rozwija się w swoim tempie i dobrze jest, gdy dorośli to rozumieją, dając dziecku czas na jej doskonalenie. Dlatego nie należy, nawet w dobrej wierze wymagać od dziecka wypowiedzienia tych głosek, które są dla niego za trudne, pouczać i za wszelką cenę forsować poprawność artykulacji.

- **lateralizacja** - czyli dominacja danej strony. Sprawa jest prosta, jeżeli dziecko ma dominującą jedną stronę ciała np. prawe oko i prawą rękę. Jeżeli natomiast lateralizacja jest skrzyżowana – czyli „wiodąca” jest np. lewa ręka i prawe oko – podczas nauki pisania i czytania mogą wystąpić pewne trudności, które jednak można zniwelować większą ilością ćwiczeń. Nigdy jednak nie wolno dziecka „przestawiać”, czyli zmuszać go do pisania czy rysowania prawą ręką jeśli wyraźnie skłania się ku rysowaniu i pisaniu lewą.

Mowa dziecka powinna być zrozumiała nie tylko dla mamy i reszty domowników, ale także dla obcych osób. Jeżeli tak nie jest, a dziecko ma ok. 4 lat warto skonsultować się z logopedą. Wiek 4 lat jest dobrym wiekiem, aby logopeda ocenił mowę dziecka i stwierdził, co jest rozwojowe (czyli może samoistnie zaniknąć w miarę doskonalenia się aparatu artykulacyjnego i poszerzania doświadczeń językowych), a nad czym należy popracować. Wszelkie wady wymowy dobrze jest korygować do 6 roku życia, tak, aby w zerówce, czy w pierwszej klasie dziecko nie popełniało błędów w pisaniu – pamiętajmy o tym, że dzieci piszą tak jak mówią i tak jak słyszą. Należy pamiętać, że sprawne komunikowanie się dziecka powoduje, że jest dziecko może frustrować się, reagować agresją lub wycofaniem.

ROZWÓJ MOWY DZIECKA

Mowa dziecka 2,5 - letnich

1. Pojawia się jakość wypowiedzi, zdania krótkie
2. Opowiada o zdarzeniach „tu i teraz”
3. Potrafi mówić i słuchać prowadząc rozmowę
4. Zna ok. 1000 słów
5. Zanim osiągnie 3 r.ż osoby spoza najbliższej rodziny powinny w większości wypadków zrozumieć malucha, który jeszcze myli głoski

Mowa dzieci 3 - letnich

1. Pojawiają się kilkuwyrazowe zdania
2. Nadal pojawia się wiele agramatyzmów
3. "Myśli głośno" mówiąc także do siebie
4. W trudnych wyrazach może opuszczać głoski, zamieniać ich kolejność lub zastępować innymi, np. zupa miodowa, klaktol
5. Prawdłowo wymawia samogłoski ustne : a, o, i, u, e, y oraz nosowe ą, ę
6. Głoski s, z, c, dz oraz sz, ż, cz, dż mogą być zastępowane przez ś, ź, ć, dź
7. Głoska r może być zastępowana przez l lub j
8. W tym okresie zaledwie 2,9 % dzieci mówi poprawnie pod względem artykulacyjnym
9. Wymawia prawidłowo wszystkie samogłoski oraz spółgłoski :p, b, m (pi, bi, mi), f, w (fi, wi), t, d, n, ń, l (li), ś, ź, ć, dź, k, g (ki, gi) ch, j, ł

Mowa dzieci 4 - letnich

1. Rozumie i wykonuje nasze polecenia, także te, które zawierają przyimki: na, pod, za, obok, itp.. Potrafi mówić o przyszłości i przeszłości
3. Pojawia się zaciekawienie poprawnością językową
4. Wymawia prawidłowo głoski s, z, c, dz (nie powinny być one wymawiane z językiem między zębami)
5. Głoska r może być jeszcze wymawiana jako l
6. W tym okresie ok. 5% dzieci mówi poprawnie pod względem dźwiękowym

Mowa dzieci 5 - letnich

1. Wypowiedzi są wielozdaniowe, uwzględnia w nich kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo – skutkowe
2. Głoski sz, ż, cz, dż oraz r są już wymawiane prawidłowo chociaż w mowie spontanicznej mogą być jeszcze zamieniane odpowiednio na s, z, c, dz oraz l
3. Obserwuje się fakty hiperpoprawności np. głoska r jest wymawiana także tam, gdzie należałoby artykułować głoskę l (krór, rustro, rew)

Mowa dzieci 6 - letnich

1. Wymowa powinna być prawidłowa pod względem artykulacyjnym
2. Czasami mogą być problemy przy spontanicznym wymawianiu sz, ż, cz, dż oraz r
3. U około 30% dzieci w tym wieku występują zaburzenia i opóźnienia rozwoju mowy